

GARRIDO GENOVES, V. (ed.) (2009). *Los hijos tiranos: el síndrome del emperador*. Barcelona: Ariel. 187 pp. ISBN. 9788434469754

En aquest llibre, Vicente Garrido, ens apropa a la crua realitat. L'autor ens explica que els fills tirans cada cop són més presents a la nostra societat, fent així la vida insuportable als seus pares i mares, mestres i "amics", que moltes vegades són víctimes de violacions, assassinats, robatoris, etc. Així doncs, és de vital necessitat analitzar per què està passant i què podem fer-hi.

Garrido desglosa el llibre en capítols clars i entenedors per poder analitzar tots els camps. En primer lloc, analitza una societat que està canviant molt ràpid i que creu propensa al sorgiment de fills tirans. L'autor afirma que avui en dia els pares ho tenen més difícil per educar als seus fills i, amb aquest llibre, els vol redimir bastant de culpa. Garrido ho sintetitza molt bé en sis punts.

La societat fomenta:

1. Abús del consumisme i obtenció de beneficis "aquí i ara"
2. Els vicis estan a l'abast de tothom.
3. No desenvolupament de normes morals que obliguin a ser responsables.
4. Mobilitat i precarietat en el món laboral
5. Qui cuida dels fills? Compatibilització mare – dona treballadora.
6. No es crea consciència.

També, és clar, Garrido ens parla sobre la naturalesa humana fins arribar a una conclusió clara. "Som tant egoïstes com altruistes per naturalesa, i en ocasions, una mateixa acció pot estar motivada, tant per impulsos egoïstes com altruistes", aquesta afirmació ens ajudarà a entendre molts dels següents capítols. Però on posa especial èmfasi Garrido és en la consciència, la falta d'aquesta sembla ser que és el detonant, la causa de l'existència dels fills tirans. La consciència, entesa com a la capacitat de relacionar-se emocionalment amb els altres; perquè sentim compassió, pietat, amor, ... La consciència com a guia moral. Els fills tirans, o en totes les seves variants (psicòpates, trastorn antisocial de la personalitat, etc) no pateixen el més mínim quan fan mal als altres, no senten culpa perquè són incapaços de posar-se al lloc de l'altre, d'empatitzar.

L'autor, un cop més molt sintètic i clar, descriu quines són les característiques dels fills tirans, encara que després podem trobar moltes variables i molts graus.

1. Incapacitat de complir regles i normes
2. mentida i manipulació
3. impulsivitat

4. irratibilitat i agressivitat
5. despreocupació temeraria
6. irresponsabilitat
7. falta de remordiments

I la pregunta que ve a continuació és si l'ambient ajuda a potenciar aquestes característiques, o si és capaç de frenar-les. Garrido, com ja hem dit, vol calmar a aquells pares que es preocupen per l'educació dels seus fills i dir-los que no és del tot culpa seva. Si un nen o nena, és molt difícil de sociabilitzar, per molt que tingui uns pares excelents i millor educadors, no se'n sortiran, així doncs, l'ambient pot ajudar a paliar els efectes però es pot escapar de les mans molt fàcilment. L'autor, en posa molts exemples.

En qualsevol cas, Garrido té clar quina és la solució, una societat, uns models educatius que desenvolupin la consciència i la culpa, on s'estableixin límits clar de comportament, on s'eduqui en l'altruisme, on s'ensenyin en actes morals.

NOTES DE LECTURA

La veritat és que aquest llibre és sorprenentment impactant. Tots i cadascun dels casos són esgarrifosos; nens i nenes que maltracten o assassinen als seus pares, joves que violen sense escrúpols a dones, i el pitjor de tot, saber que no són casos aïllats, sinó que són un percentatge gens menyspreable de la nostra societat (entre un 2 i un 4 % de la població a l'Estat Espanyol).

Biologia o ambient, l'etern debat

Pel que he entès el síndrome del emperador no només és un terme psicològic per delimitar allò "dolent", és a dir, no és només una característica "moral", sinó que és una perturbació psicològica de les persones que ho pateixen. Això doncs, voldria dir que va lligat a les persones desde el seu naixement, però més enllà del temperament (*el conjunt de les disposicions fonamentals, relativament consistents, inherents a la persona i que modulen l'expressió de l'activitat, la reactivitat, l'emocionabilitat, i la sociabilitat*). Sembla ser que la psicopatia té un component hereditari, però encara no se sap ben bé com aquesta combinació genètica porta a moldejar determinats aspectes del funcionament cerebral, ni com aquest produirà l'estil de comportament que definim com a propi del psicòpata.

Això ens fa pensar doncs, que l'ambient continua tenint un paper important per tal d'activar el detonant final per esdevenir un psicòpata. Tot i això no queda gens clar, cosa que em desconcerta bastant.

D'una banda sembla ser que hi ha força relació entre la falta d'un bon vincle d'afecció (*l'laç afectiu que un individu forma de manera prioritaria amb un altre de la mateixa espècie*) i la falta de sensibilitat i empatia desenvolupades també per les persones psicòpates, però cal constatar si n'és una causa o una conseqüència. En qualsevol cas,

cal potenciar un bon vincle d'afecció per tal de no propagar ambients no desitjables. Per si de cas.

D'altra banda, l'autor, tot i no saber ben bé com afecta l'ambient als nens i nenes amb síndrome de l'emperador, s'esforça molt, sobretot en les seves solucions preventives, a castigar el model de societat i educació que tenim. Posa especial ènfasi en la necessitat de recuperar models morals, recuperar la culpa, etc. Posa especialment de relleu la cultura com a compensador de la psicopatia. D'aquesta manera, parla d'una culpa compartida. No es tracta de culpar als pares individualment, o als mestres, sinó al conjunt de normes, de pautes socials, de codis morals de cadascuna de les societats.

Realment aquesta és una visió sorprenent, (i no sé si es dona gaire sovint). Si realment té raó (estic d'acord amb ell), fa plantejar moltes qüestions més enllà de la psicologia. Quin tipus de societat volem? Quin tipus de sistema? Quin tipus de valors i codi moral? El que està clar és que actualment no donem resposta a aquestes preguntes, doncs no som la majoria de la societat qui dominem les idees.

Tot i això, veig una diferència clara entre els tipus d'agressivitat i altruisme amb els nens o nenes amb síndrome de l'emperador.

D'una banda, l'agressivitat instrumental, veiem com va disminuint al llarg de la vida del nen o nena, tot fent servir models no agressius. Això no es dona en la psicopatia, que també usa l'agressivitat per fer mal a d'altres individus o aconseguir allò que desitja. A més a més, i com ja s'explicita en el llibre, tot ésser humà és agressiu i altruista alhora, tret diferencial d'aquests nens transtornats. Doncs, en cap cas són capaços de posar-se a la pell d'una altra persona i empatitzar amb ella.

Una altre factor que no lliga és la manera d'educar dels pares i mares i la relació amb la personalitat que desenvoluparà el nen o nena. En la majoria dels casos, aquesta relació existeix, doncs l'autoestima va molt lligada amb si els pares han sigut autoritaris, democràtics o permisius. En el cas dels nens o nenes amb síndrome de l'emperador trobem que aquest model queda obsolet, ja que pares i mares "democràtics", (que en teoria és el model a reproduir, la disciplina inductiva) no aconseguen reconduir la conducta dels seus fills.

A nivell general

Realment ha estat un llibre molt interessant de llegir. Al principi em molestava basant que posés exemples puntuals com a mostra de les seves teories, pensava allò de "una flor no fa estiu". Però tan bon punt ha mostrat les estadístiques realment he entès la magnitud del problema. Els exemples tan sols eren perquè ens fessim una idea d'allò que ens estava explicant.

Abans de llegir-lo, era del tipus de persones que pensava que aquells que maltracten els seus pares és perquè previament han estat maltractats, o que viuen en unes condicions de vida penoses. Sincerament, posava la majoria del pes i culpa als pares i mares, que, tot i entendre en les situacions que han de viure (treball, competitivitat, etc), creia que es despreocupaven dels seus fills i filles. Creia, que els primers mesos i anys de vida, eren substancialment importants per desenvolupar transtorns així. I ho són, però no en aquests casos tan extrems.

A més, em resulta difícil concebre la “no culpa”, els “no remordiments” que aquests joves desenvolupen. Em resulta molt impactant que siguin incapaços de tenir una mínima empatia amb la resta de la gent. Estan castrats d'un tipus de sentiments, crec, indispensables per la vida. En tot cas, si realment la societat hi juga un paper tan important (m'ha quedat clavat aquest detall) cal que totes i tots en prenguem consciència. L'educació, doncs, no és una qüestió individual, sinó col·lectiva.

Roser Vime Bosch

Licenciada en Pedagogia.

Universitat de Barcelona. Barcelona.

España. Email: roservime@gmail.com